

Bożena Szewczul

"I frutti del cambiamento. A 40 anni dal "Perfectae caritatis"", ed. Santiago González Silva, Milano 2006 :
[recenzja]

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 51/1-2, 263-267

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

AA. VV., *I frutti del cambiamento. A 40 anni dal «Perfectae caritatis»*, Santiago Mª González Silva (ed.), Ancora Milano 2006, ss. 208.

Dnia 28 października 2005 r. upłynęło 40 lat od wydania dekretu Soboru Watykańskiego II o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfectae caritatis*. Z tej okazji zorganizowano wiele zjazdów, konferencji i sympozjów – główne sympozjum miało miejsce w dniach 26/27 września 2005 r. w Watykanie w auli Synodu. W spotkaniu tym, zatytułowanym „40 lat od *Perfectae caritatis*. Bilans i perspektywy życia konsekrowanego”, uczestniczyło 450 osób z pięciu kontynentów i wygłoszono na nim 19 referatów¹.

Inny zjazd, poświęcony skutkom zmian zapoczątkowanym przez soborowy dekret *Perfectae caritatis* został zorganizowany przez Instytut Teologii Życia Konsekrowanego Claretianum (brak daty zjazdu) i odzwierciedlony w recenzowanej publikacji książkowej. Podczas zjazdu wygłoszono 8 konferencji, a słowo wstępne wygłosił wydawca publikacji – Santiago Mª González Silva – przewodniczący wspomnianego wyżej Instytutu. Zostało ono zamieszczone we wstępie publikacji. Santiago Mª González Silva nawiązał do trudności związanych z samym zredagowaniem dekretu, czego wyrazem było przygotowanie go w ramach aż 15 redakcji, oraz podjął kilka istotnych zagadnień zawartych w treści tego ważnego dokumentu. Zaznaczył też, że realizacja dekretu przyniosła z pewnością wiele pozytywnych skutków (owoców) w życiu zakonnym, co a priori zaznaczyli już organizatorzy zjazdu w samym jego tytule. Santiago Mª González Silva nie pominął też w swym przemówieniu problemu trudności związanych z przeprowadzeniem zalecanego przed dekret *aggiornamento*, takich jak: brak doświadczenia zakonników w tej dziedzinie oraz towarzyszący reformom pośpiech i zdenerwowanie, które przyczyniły się do popełnienia w przeszłości wielu błędów.

Pierwszy artykuł autorstwa G. Loparco, zamieszczony w recenzowanej publikacji nosi tytuł *Życie konsekrowane w przeddzień soboru*. Autor zaznaczył, że dla zrozumienia dekretu *Perfectae caritatis* konieczne jest uprzednie omówienie mentalności epoki i najważniejszych zmian, jakie miały miejsce tuż przed rozpoczęciem *Vaticanium II*. Autor nawiązując do okresu dwóch wieków poprzedzających Sobór Watykański II, zwrócił uwagę na szybki rozwój w tym okresie instytutów o ślubach prostych i ich otwarcie się na działalność apostolską oraz misyjną. Uznanie w 1901 r. członków tych instytutów za zakonników, otworzy-

---

¹ P. Riva, *Simposio nel 40° del «Perfectae caritatis»*, „Vita Consacrata” 42 (2006) 32-44; *Sequela Christi*, 2 (2005) cały numer jest poświęcony wspomnianemu sympozjum w 40-lecie wydania dekretu *Perfectae caritatis*.

ło drogę dla zmian teologiczno-prawnych dotyczących życia konsekrowanego, które dokonały się w XX wieku. Dodatkowo przeobrażenia obyczajowe, jakie nastąpiły po drugiej wojnie światowej, miały także nieuchronnie wpływ na życie zakonne, do którego wprowadziły pewien ferment. Wciąż jeszcze jednak życie zakonne w Kościele postrzegane było w owym okresie jako stan doskonałości przewyższający stan małżeński.

Kolejny autor, José Rovera – wykładowca Instytutu Teologii Życia Konsekrowanego Claretianum – stwierdził, podobnie jak jego poprzednik, że rzeczywistość nie można zrozumieć teologicznego i historycznego znaczenia dekretu *Perfectae caritatis*, zarówno w momencie jego wydania, jak również 40 lat później, bez znajomości sytuacji życia zakonnego tuż przed rozpoczęciem *Vaticanum II*. J. Rovera uważał także, że należy wziąć pod uwagę okoliczności, które ukierunkowały dyskusję nad konstytucją dogmatyczną o Kościele *Lumen gentium*. Dlatego też zatrzymał się przy zagadnieniu, któremu nadał tytuł *Propozycja „Perfectae caritatis”*, według 4 zasadniczych punktów: 1) mentalność Kościoła, a zwłaszcza uczestników *Vaticanum II* tuż przed rozpoczęciem Soboru; 2) droga do ostatecznej redakcji dekretu *Perfectae caritatis*; 3) kontekst teologiczny ukazany w konstytucji *Lumen gentium*, służący lepszemu zrozumieniu dekretu *Perfectae caritatis*; 4) ważne stwierdzenia w treści dekretu oraz aktualne do dziś propozycje tam zawarte.

Konkludując swoją wypowiedź, autor stwierdził, że chociaż sytuacja z roku 2005 zasadniczo różni się od złożonej sytuacji z roku 1965, to jednak podczas 40 minionych lat można było nieustannie dostrzegać tzw. „wierną twórczość” (por. Jan Paweł II, *Vita consecrata*, 37), zawsze charakteryzującą życie konsekrowane, od momentu jego powstania.

Jesús Casellano Cervera, wykładowca Instytutu Teologicznego Teresianum, autor trzeciego artykułu pt. *Uczyć się na zasadzie przeciwieństw*, zachęca osoby konsekrowane do refleksji nad przebytą drogą od wydania dekretu *Perfectae caritatis* i porównuje ją do 40-letniej wędrówki ludu wybranego przez pustynię. J.C. Cervera już na wstępie zaznaczył, że osoby konsekrowane, podobnie jak naród wybrany, popełniły wiele błędów, stąd zachęcił je do wykorzystania wszystkich doświadczeń przeszłości. Był przekonany, że przebyta droga przez 40 lat nie doprowadziła wcale osób konsekrowanych do ich „ziemi obiecanej” i że ich „Wyjście” ma przed sobą jeszcze kolejne dziesięciolecia wędrówki. Zakonnicy odczuwają obecnie nie tyle brak wody ze skały czy codziennej manny, ale czegoś więcej – brak poczucia skutecznego działania Ducha Świętego, który nie tylko poprzez nowe prawa i programy ma porządkować i ożywiać wspólnoty zakonne, ale głównie przez poddanie się Jego kierownictwu z nadzieją, która nigdy nie zawodzi.

Członkowie wspólnot zakonnych, podobnie jak Izraelici, powinni iść ciągle

naprzód bez nostalgii za tym, co już przebrzmiało ufając, że Bóg poprowadzi ich tam, gdzie sam będzie chciał, jeśli tylko wszyscy poddadzą się Jego kierownictwu.

W kolejnym artykule Raniero Cantalamessa, kaznodzieja Domu Papieskiego, podjął temat: *W świecie, lecz nie z tego świata*. Nawiązując do 5. numeru dekretu *Perfectae caritatis*, traktującego o konieczności umierania dla grzechu, wyrzekania się świata i życia tylko dla Boga, ukazał aktualność potrzeby oddalenia się osób poświęconych Bogu od tego świata, także w naszych czasach, charakteryzujących się sekularyzmem i sekularyzacją. Autor odwołał się przy tym do definicji instytutów zakonnych zawartej w KPK/1983, podkreślając element nieodzowności oddalenia się od świata w przypadku ich członków, zgodnie z charakterem i celem każdego instytutu². Raniero Cantalamessa zauważył, że sekularyzacja zrodziła się poza Kościołem oraz uwypuklił jeszcze groźniejsze zjawisko dla życia zakonnego – mianowicie sekularyzm, które rodzi się w samym Kościele, stąd jest o wiele groźniejsze, ponieważ nieprzyjaciel wewnętrzny zawsze bywa bardziej niebezpieczny niż ci zewnętrzni.

W dalszej części artykułu autor wyjaśnił pojęcie ucieczki od świata (*fuga saeculi*), omówił współczesny kryzys tego ideału, tak charakterystycznego już dla pierwszych form życia podejmujących dokładniejsze naśladowanie Chrystusa (*sequela Christi*). Następnie R. Cantalamessa zachęcił do życia każdego dnia Słowem Bożym, w którym powinno się szukać motywacji i postawy do wyrzeczenia się świata. Jest ono niezbędne – jak stwierdza autor – aby wypełnić słowa Chrystusa zawarte w Ewangelii św. Mateusza (5, 13-14), by stać się solą ziemi i światłem świata. W zakończeniu artykułu kaznodzieja papieski zachęcił do zastosowania w życiu słów z 1 Listu św. Jana (4, 4): „Wy, dzieci, jesteście z Boga i zwyciężyliście ich, ponieważ większy jest Ten, który w was jest, od tego, który jest w świecie”. Autor artykułu wskazał także na konkretne sposoby postępowania (np. wyliczając nowe sposoby praktykowania postu co do telewizji i internetu), aby słowa te stały się rzeczywistością w życiu zakonników.

Fabio Ciardi, wykładowca Instytutu Teologii Życia Konsekrowanego Claretianum, podjął w swym artykule próbę udzielenia odpowiedzi na pytanie: *Jak zmieniła się wspólnota zakonna od Vaticanum II do dziś?* Nie ujął on wspomnianego zagadnienia w sposób chronologiczny, lecz opisał wybiórczo niektóre najważniejsze według autora zmiany w życiu wspólnot zakonnych, odwołując się do soborowych tekstów konstytucji *Lumen gentium* i dekretu *Perfectae caritatis*.

Kwestię nowej wizji formacji zakonników ukazał Amadeo Cencini, wykla-

---

² KPK/1983 kan. 607 § 3: „Publiczne świadectwo, jakie zakonnicy winni dawać Chrystusowi i Kościołowi, wymaga oddzielenia się od świata, zgodnie z charakterem i celem każdego instytutu”.

dowca w Papieskim Uniwersytecie Salezjańskim. Autor wyszedł od definicji życia zakonnego zawartej w numerze I dekretu *Perfectae caritatis*, który określa je jako dokładniejsze naśladowanie Chrystusa przez podjęcie rad ewangelicznych i dążenie do osiągnięcia doskonałej miłości, by w ten sposób uczestniczyć w dziele Ojca, który poprzez Ducha Świętego kształtuje w sercach ludzi uczucia Syna Bożego. Następnie A. Cencini wyróżnił i omówił cztery elementy nowej wizji formacji, tj. koncepcję teologiczną, biblijną, psychologiczną i pedagogiczną. Dużo też miejsca poświęcił formacji permanentnej. Na zakończenie stwierdził, że formacja to tak naprawdę jedyny prawdziwy i dlatego kluczowy problem życia konsekrowanego.

W kolejnym artykule Mariano Steffan, sekretarz włoskiej Konferencji Przełożonych Prowincjalnych Zakonu Kapucynów, omówił zadania zakonników dotyczące przekształceń pastoralnych na przestrzeni minionych 40 lat od wydania dekretu *Perfectae caritatis*. Wskazał na wciąż aktualną konieczność włączania się w działania pastoralne całej parafii czy diecezji, na terenie których instytuty życia konsekrowanego posiadają swoje domy zakonne, zgodnie ze specyfiką zadań apostoelskich właściwych poszczególnym instytutom. Autor podjął także temat zadań zakonników w dziele misyjnym Kościoła na polu nowej ewangelizacji i omówił konieczność podejmowania działań na rzecz ubogich oraz restrukturyzacji dzieł własnych poszczególnych instytutów. Końcówką część artykułu M. Steffan poświęcił nowym inicjatywom apostoelskim zakonników, stwierdzając, że mają oni realizować dzieła apostoelskie tak, jakby wszystko zależało od nich, mając przy tym świadomość, że są w rękach Boga i wszystko ostatecznie zależy od Niego.

Jedną z przełożonych generalnych, s. Theresina Joanna Rasera, przedstawiła w swym artykule zagadnienie pt. *Służyć we wspólnocie braterskiej i siostrzanej. Ewolucja sposobu sprawowania władzy w życiu zakonnym*. Podobnie jak większość autorów, ona również ukazała we wstępie model sprawowania władzy w zgromadzeniach zakonnych funkcjonujący w czasie poprzedzającym rozpoczęcie *Vaticanum II* oraz zaistniałe później przeobrażenia. W swoich analizach wyeksponowała te zmiany, które dokonały się w latach 1975-1995, czyli w okresie najintensywniej dokonującej się ewolucji odnośnie do sprawowania władzy, określając ten czas mianem trzęsienia ziemi.

Dalej, przedstawiła model władzy w instytutach zakonnych zaproponowany przez adhortację apostoelską *Vita consecrata* Jana Pawła II i podjęła próbę sformułowania odpowiedzi na pytanie czy życie zakonne doświadcza kryzysu *leadership* oraz kryzysu realizacji ślubu posłuszeństwa. Na zakończenie autorka określiła cechy, którymi powinna odznaczać się w czasach współczesnych *leadership*. Podkreśliła, że musi być ona przełożoną duchową (*leadership spirituale*), która potrafi wypełniać swą władzę w duchu Ewangelii. (Pozostałe,

równie ważne – zdaniem autorki – cechy, czytelniczy, zwłaszcza przełożeni, mogą poznać, czytając 177 stronę omawianej publikacji).

Autorem *Zakończenia* recenzowanej pozycji książkowej jest Franc Rodé, prefekt Kongregacji Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego, który podsumowując poruszone przez wyżej wymienionych autorów zagadnienia związane z dekretem *Perfectae caritatis* i nawiązując jednocześnie do nauczania Jana Pawła II oraz Benedykta XVI nt. życia konsekrowanego, stwierdził, że poprzez Ojców *Vaticanum II* przemawiał do swego Kościoła Duch Święty i że można dostrzec Jego błogosławieństwo dla tych, którzy ukazują Jego obecność w służbie królestwa Bożego.

Całość pozycji zamyka wykaz przypisów do poszczególnych artykułów (s. 182-205), krótka charakterystyka ich autorów (s. 206) oraz spis treści (s. 207-208).

Recenzowana publikacja pozwala szerszemu gremium osób konsekrowanych zapoznać się z przebiegiem obrad jednego z sympozjów zorganizowanych z okazji 40. rocznicy wydania dekretu *Perfectae caritatis*. Dlatego wydaje się ona bardzo użyteczna szczególnie w Polsce, gdzie dotąd niewiele miejsca w literaturze poświęcono temu wydarzeniu. Lektura pozycji może stać się skutecznym przyczynkiem do podejmowania ciągłej odnowy życia poświęconego Bogu, do wciąż wierniejszego naśladowania Chrystusa w sposób ukazany w regułach i konstytucjach poszczególnych instytutów życia konsekrowanego – dotyczy to zarówno poszczególnych zakonników, jak i całych instytutów.

Bożena Szewczul

Tadeusz Płoski, *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim. Studium prawne z uwzględnieniem praw człowieka i prawa humanitarnego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego, Olsztyn 2006, ss. 303.

Na rynku wydawniczym ukazała się interesująca rozprawa poświęcona sytuacji prawnej duszpasterstwa wojskowego. W celu oceny jej walorów naukowych zwrócę uwagę na następujące elementy: a) wybór problematyki badawczej, b) układ i metoda pracy, c) wnioski.

1. Wybór problematyki badawczej. Duszpasterstwo wojskowe, którego celem jest sprawowanie opieki duchowej względem specyficznej grupy ludzi pełniących służbę wojskową, jest trwałym zjawiskiem historycznym, które istnieje już od czasów Konstantyna Wielkiego, który pierwszy w dziejach ludzkości zagwarantował wolność wyznawcom wszystkich religii, a w szczególności chrześcijanom. Opieka duszpasterska w wojsku w ciągu dziejów uzyskała gwa-